

Eliáš, živel živého Boha

(1Kr 17 – 2Kr2)

Predtým, ako sa dostaneme k Eliášovi, na úvod dnešného stretnutia sa na chvíľku zastavíme na púšti. Aj preto, lebo prorok Eliáš sa u mníchov, ktorí sa považujú za jeho duchovných synov, a ktorých nazývame „otcovia púšte“ teší veľkej úcte a obľube.

Púšť je považovaná za miesto stretnutia s Bohom, ale aj za príbytok démonov. Zakúsil to Pán (porov. Mt 4,1-11), zakúšali to otcovia púšte. A rovnako to zakúšame aj my. Tam, kde možno stretnúť Boha, sa vždy „pchá“ aj diabol, aby toto stretnutie prekazil. Niekedy sa dokonca snaží prísť ešte skôr, ako k stretnutiu s Pánom vôbec dôjde. Zlého ale necháme bokom, ten si našu pozornosť nezaslúži. Ostaneme pri Božom hlase:

„V pätnástom roku vlády cisára Tibéria, keď Poncius Pilát spravoval Judeu a Herodes bol tetrarchom v Galilei, jeho brat Filip tetrarchom v Itúrei a trachonitídskom kraji a Lyzaniáš tetrarchom v Abilíne, za veľkňazov Annáša a Kajfáša zaznel na púšti Boží hlas nad Jánom, synom Zachariáša.“ (Lk 3,1-2)

Je zaujímavé, že Boží hlas neznie v palácoch Tibéria, Piláta či Herodesa, dokonca ani v chráme. Neznie v hlavnom meste Judey – Jeruzaleme, ba ani v hlavnom meste Rímskeho impéria. Znie v tichu púšte; tam, kde človek zakúša svoju malosť, aby sa ponoril do Božej veľkosti. Boží hlas znie tam, kde malosť, bieda a obmedzenosť človeka stojí tvárou v tvár Božej veľkosti.

Prvá zmienka o Eliášovi v Písme je ohlásenie sucha a hladu (1Kr 17,1). Prorok je Pánom pozvaný ohlasovať pohromy, ale aj zachraňovať životy (1Kr 17,7-24). Očisťovať vieru Izraela, ale aj ohlasovať pravého Boha pohanom. Eliášov život nám ukazuje, aký priepastný rozdiel je medzi životom s Bohom a životom bez Boha.

Ak sa chceme stretnúť s Bohom, potrebujeme sa zastaviť, ostať v pokoji, vytvoriť vo vlastnom srdci „vnútornú púšť“, v ktorej zanikajú rušivé hlasy, v ktorej nepočuť nič viac, ako tlkot vlastného srdca túžiaceho po Bohu:

*„Boh je naše útočisko a sila
aj najistejšia pomoc v súžení.
Preto sa nebojíme, hoci by sa chvela zem
a vrchy na dno morské padali.*

*Nech hučia vody mora a nech sa vzdúvajú
a vrchy nech sa trasú pod jeho náporom.
Riečne ramená obveseľujú Božie mesto,
posvätný stánok Najvyššieho.*

*Nezachveje sa, veď Boh je v jeho strede;
už od úsvitu mu Boh pomáha.
Národy sa búria, klátia sa kráľovstvá;
tu zaznie jeho hlas a zem sa roztápa.*

*S nami je Pán zástupov,
naším útočiskom je Boh Jakubov.
Podťe a pozrite na diela Pánove,
aké úžasné veci vykonal na zemi.*

*Zo všetkých končín zeme odstraňuje vojny,
láme luky a drúzga oštepí
a štíty v ohni spaľuje.*

*Prestaňte už a uznajte, že ja som Boh,
vyvýšený nad národy, vyvýšený nad zem.*

*S nami je Pán zástupov,
naším útočiskom je Boh Jakubov.“
(Ž 46)*

Svet naokolo je v chaose, v skaze. Zem sa chveje, trasie, hučí... Len Božie mesto je v pokoji, lebo Boh „je v jeho strede“ (v. 6). Verím, že po tomto pokoji túžime. A zároveň verím, že tento pokoj je ovocím nášho stretnutia s Bohom, je tým, čo sa má s nami udiať a čo nutne potrebujeme.

„Prestaňte už a uznajte...“ (v. 11). Už sa nevŕtajme v minulosti, v starých zraneniach, bolestiach, krivdách, nedorozumeniach. Už dosť všetkého toho zhonu, nestálosti, náhlých zmien, rúcania. Zastavme sa. Zastavme svoje ústa, oči, uši, srdce. To všetko upriamme na Pána.

On o tom všetkom vie. Odovzdajme mu všetok ten chaos. A zároveň trpezlivo čakajme. Očakávanie v bdení je to, čo je kresťanom vlastné – sám Pán nám hovorí: „*Bdejte!*“ (Mt 24,42; 25,13; 26,38.41; Mk 13,33.35.37; 14,34.38; Lk 21,36).

Jeden z najsilnejších Eliášových príbehov je obeta na Karmeli. Tam Eliáš dal zhromaždiť celý Izrael vrátane falošných prorokov. Písmo začína rozprávanie o tejto udalosti Eliášovou otázkou: „*Dokedy budete kulhať na dve strany? Ak je Pán Bohom, chodte za ním, ak Bál, chodte za tým!*“ (1Kr 18,21). Tam sa udial jeden z najväčších zázrakov, keď na Eliášovu modlitbu padol z neba oheň a strávil obetu. Ľud sa klaňal Pánovi a potom pobil falošných prorokov.

Dnes by sme sa mohli spýtať: Veríme naozaj Bohu? Prečo potom čítame horoskopy? Prečo vyhladávame rôznych šarlatánov? Prečo klopec na drevo? To nás zachráni? To nám pomôže? To nám dá spásu a večný život? Kto je našim Bohom? Prečo sa bojíme vzdať mágie a povier? Prečo zo života nechceme vyhodiť to, čo protirečí našej viere? Nebojme sa dôverovať Bohu viac, ako prázdny gestám a tradičným zlovykom, ktoré nám bránia naplno žiť s Bohom.

Samozrejme, jednoznačný postoj má svoje dôsledky. Inak to nebolo ani v Eliášovom prípade:

Achab rozpovedal Jezabel všetko, čo urobil Eliáš, aj to, ako pobil mečom všetkých prorokov. Nato poslala Jezabel k Eliášovi posla s odkazom: „Nech mi bohovia urobia toto a toto nech mi pridajú, ak zajtra o takomto čase neurobím s tvojím životom, ako sa stalo so životom hociktorého z nich!“ On sa naľakal, vstal a odišiel, aby si zachránil život. Keď prišiel do Bersaby, ktorá patrí Júdsku, nechal svojho sluhu tam a sám išiel na deň cesty na púšť. Keď došiel, sadol si pod borievku, žiadal si zomrieť a hovoril: „Teraz už dosť, Pane! Vezmi si môj život! Ved’ ja nie som lepší ako moji otcovia!“ Lahol si a usnul (pod borievkou). Vtom sa ho dotkol anjel a povedal mu: „Vezmi a jedz!“ Pozrel sa a hľa, pri hlave mal užiarený podpopolný pecník a krčah vody! Jedol teda, napil sa a opäť zaspal. Tu prišiel Pánov anjel druhý raz, dotkol sa ho a povedal: „Vstaň a jedz, lebo máš pred sebou dlhú cestu!“ Vstal teda a jedol a posilnený týmto pokrmom išiel štyridsať dní a štyridsať nocí až k Božiemu vrchu Horeb. Tam vošiel do jaskyne a prenocoval v nej. Tu ho oslovil Pán a spýtal sa ho: „Čo tu robíš, Eliáš?“ On odpovedal: „Plný som horlivosti za Pána, Boha zástupov! Ved’ synovia Izraela opustili tvoju zmluvu, tvoje oltáre zborili a tvojich prorokov pobili mečom! Ja sám som ostal za mojím životom však sliedia, chcú mi ho vziať.“ On mu povedal: „Vyjdi a postav sa na vrchu pred Pána!“ Práve prechádzal Pán. Pred Pánom išiel vietor, veľký a prudký, ktorý trhá vrchy a láme skaly. Ale Pán nebol vo vetre. Po vetre zemetrasenie, ale Pán nebol v zemetrasení. Po zemetrasení oheň, ale Pán nebol v ohni. A po ohni tichý, lahodný šum. Keď to Eliáš počul, zahalil si tvár plášťom, vyšiel a zastal pri vchode do jaskyne. Vtom prehovoril k nemu akýsi hlas a pýtal sa: „Čo tu robíš, Eliáš?“ Odpovedal: „Plný som horlivosti za Pána, Boha zástupov. Ved’ synovia Izraela opustili tvoju zmluvu, tvoje oltáre zborili a tvojich prorokov pobili mečom! Ja sám som ostal a za mojím životom sliedia, chcú mi ho vziať.“ (1Kr 19,1-14)

Eliáš, tento veľký muž, tento živel, „*prorok ako oheň*“ (Sir 48,1), sa dostáva do krízy, ba zúfalej depresie – žiada si zomrieť po tom, ako vykonal veľké dielo na Karmeli v Pánovom mene (porov. 1Kr 18,20-40). Nezvládol situáciu. Na Eliášovi vidíme, čo sa stane s človekom, ktorý sa prestal spoliehať na Boha: namiesto toho, aby neohrozene čelil vyhrážkam, uteká. Nie je to „útek“, odchod, aký žiada Pán (porov. Mt 2,13-15; Ex 2,11-15...), je to útek zo strachu, v snahe zachrániť si život (porov. Mk 8,35). A taký útek nie je hodný proroka.

Ak sa prestaneme spoliehať na Boha, stratíme v živote základnú istotu. Môže sa nám stať, že náš život sa stane neustálym útekom v strachu bez cieľa. To ale nie je to, k čomu nás Boh povoláva.

Eliáš musel tušiť, čo sa bude diať na kráľovskom dvore vo chvíli, keď sa Jezabel dozvie o tom, čo sa stalo s prorokmi Bála a Ašery. Zažil obrovský úspech a prepadol sa do depresie. Z odvážneho proroka na Karmeli sa stal bojazlivý utečenec. Z muža dôverujúceho v Boží zásah sa stala troska, ktorá si žiada smrť.

A predsa – Boh sa k nemu skláňa, posielala mu anjela, ktorý ho posilňuje a posielala ho na „dlhú cestu“ (v. 7). Eliášovi putovanie prospelo. Zdá sa, že počas tejto cesty dozrel, obnovila sa jeho dôvera, odvaha a horlivosť, ktorú potom vyzná pred Pánom. Na toto však potreboval čas a možno aj tú bolestnú skúsenosť krízy. Skúška je liek proti pýche. Ak budeme zo skúšok utekať ako Eliáš, upadneme do krízy, možno až do depresie.

Ale ani vtedy nemusíme strácať nádej. Treba si oživiť pamäť. Spomenúť si na to, čo s nami urobil Pán. Rozpamätať sa na to, že nás stvoril dobrých a krásnych, na svoj obraz a podobu. Pripomenúť si každé odpustenie, ktoré sme zažili v spovedi. Nemusíme zúfať. Práve naopak. Potrebujeme si uvedomiť, že aj v našej kríze, aj v našich ťažkostiach je Pán prítomný celkom osobitným spôsobom. A že nás, často cez naše krízy, pády a slabosti povedie až k vrchu Horeb, aby s nami obnovil svoju zmluvu, tak, ako v Eliášovi znovu zapálil lásku a s ňou mu dal aj novú silu a poslanie.

To sa deje v tichu, jemne, Pán sa nevtiera, nenanucuje sa, pretože náš Pán je Láska. A láska sa dáva, no nie nasilu. Dáva sa každému v takej miere, v akej ju chce prijať. Duch prichádza v tichu lahodného vánku, zvádza dušu (porov. Jer 20,7) a trpezlivo čaká, kedy sa srdce človeka preň nanovo rozpáli živým plameňom lásky.

Ak chceme poznať Božiu moc, ak chceme prvýkrát či nanovo zahorieť láskou, potrebujeme vstúpiť do ticha, do šumu vánku, a tam nechať zaznieť Boží hlas, taký mohutný, že „*láme aj libanonské cédre*“ (Ž 29,5), pretože je to jedine Pánov hlas, ktorý upokojuje:

Tu sa strhla veľká víchrica a vlny sa valili na loď, takže sa loď už naplňala. On bol v zadnej časti lode a spal na poduške. Zobudili ho a povedali mu: „Učiteľ, nedbáš o to, že hynieme?“ On vstal, pohrozil vetru a povedal moru: „Mlč, utíš sa!“ Vietor prestal a nastalo veľké ticho. A im povedal: „Čo sa tak bojíte?! Ešte stále nemáte vieru?“ (Mk 4,37-40)

Ježiš sa neospravedľuje, že zaspal a preto sa učeníkom veci trochu vymkli z rúk... Naopak. „Ešte stále nemáte vieru?“ Aj keď spí, je tu. Je s nami. Aj keď sa zdá, že všetko troskotá. Ježiš nad nami bdie aj vtedy, keď je kdesi vzadu a spí. Dôverujme mu! Svätý Jakub, ktorý pravdepodobne na tej lodi bol, napíše o niekoľko rokov neskôr vo svojom liste:

Lebo kto pochybuje, podobá sa morskej vlne, hnanej a zmietanej vetrom. Taký človek nech sa nenazdáva, že dostane niečo od Pána; - muž s rozpoltenou myslou, nestály vo všetkom svojom počínaní. (Jak 1,6b-8)

K vyznaniu viery, k horlivosti za Pána, Boha zástupov, Eliáš dozrel po bolestnej skúsenosti vlastnej slabosti, strachu a úteku. K ochote vrátiť sa do Judey, k pripravenosti trpieť, dorástol v tichu a samote púšte, keď sa naučil nanovo, iným spôsobom, počúvať Boží hlas.

Písmo nám hovorí, že na konci svojej pozemskej púte bol Eliáš vzatý do neba na ohnivom voze. Jeho životný príbeh je jeden veľký vnútorný zápas obyčajného, krehkého, občas ustráchaného človeka, ktorého poslušnosť Bohu premenila na najväčšieho z prorokov.

To je veľmi silná inšpirácia. Všetci sme pozvaní trpezlivo a vytrvalo prijímať Božie pozvania. Buďme verní v malých, celkom obyčajných a prirodzených veciach: Naučme sa oddychovať. Doprajme si zdravý spánok. Kvalitný oddych a spánok je v duchovnom živote nevyhnutne potrebný. Pán je tu. Je v tvojom srdci a ak sa ti zdá, že o teba nedbá, lebo veci sa dejú inak, ako si praješ, je to diablove klamstvo, ktorý sa snaží nahovoriť ti, že Boh o teba nestojí. „*Neboj sa, len ver*“ (Mk 5,36), že Boh má pre teba pripravené vždy len to najlepšie.